

श्रेष्ठे च । “त्वष्टा च द्वादशोविष्णु रजघन्योजघन्यज”
इति भार० ।

अजजीविक ति० अजएव क्रयविक्रयादिभ्यां पालनादिना
वा जीविका जीवनोपायोऽस्य । ऋगक्रयविक्रयादिना
जीविकावति ।

अजटा स्त्री नास्ति जटा शिफा यस्याः । (भुङ्क्वामला)
इति प्रसिद्धे शिफारहिते दृक्भेदे । पु० । अजडायत्व

अजडा स्त्री अजडयति स्पर्शमात्रादङ्गमर्हं नाथं चालयति
अजड+णिच्-ततः अच् । (आल्कृशीति) प्रसिद्धे दृक्-
जडभिन्ने जाड्यविरोधिकाञ्चल्यवति ति० ।

अजय्या स्त्री अजानां समूहः अज+य्यन् स्त्रीत्वात् टाप् ।
अजसमूहे । तद्वन्नानावर्णत्वात् स्वर्णयूथिकायाञ्च ।

अजदण्डी स्त्री अजस्य ब्रह्मणोदण्डोऽस्यः पूव० गौरा०
डोष् । ब्रह्मदण्डीदृक्ते ब्रह्मणो यज्ञार्थदण्डस्य तदीयकाठेन
करणात्तथात्वम् ।

अजदेवता पु० इत० । ऋगाधिदेवे वज्रौ “रौद्रो धेनुर्विनि-
र्हिष्टा ऋग आग्नेय उच्यते” इति शु० विष्णुध० ।

अजननि स्त्री न+जन-आक्रोशे अनि । आक्रुश्यमाने
जन्माभावे । “तस्याजननिरेवास्तु जननीक्लेशकारिणीति”
माघः । वा डोष् अजननीत्ययत् । अर्थाभावे अव्ययी० ।
जनन्याअभावे अव्य० ।

अजन्मन् पु० नास्ति जन्म यत् । जन्मनिदृप्तौ भोक्ते “तस्मात्
सयोगादधिगस्य योगमजन्मनेऽकल्पत जन्मगीह” रिति
रघुः । इत० । जन्मरहिते ति० ।

अजन्य स्त्री लौकिकहेतुभिर्न जन्यते जन-णिच्-यत् न०त० ।
शुभाशुभसूचके देवकते भूकम्पादावुत्पाते । जन्यभिन्ने ति० ।

अजप पु० अस्वटं जपति निन्दार्थे नञ्, जप-अच् । कुपाठके
अजं पाति रक्षति पा-क इत० । ऋगपालके ति० ।

अजपति पु० इत० । ऋगश्रेष्ठे, भेषराशिपतौ मङ्गले च ।

अजपथ पु० अजस्य तच्चरणयोग्यः पन्थाः अजेन ब्रह्मणा
निर्मितः पन्था वा अप्समा० । ऋगचरणयोग्यपथे
गगनस्थे पथाकारे सेतौ च (यमनाला) ऋयापथे ।

अजपथ्य ति० अजपथ इव देवपथा० इवार्थे यत् । सङ्कीर्णपथे
नगनसेतुतल्ये च । [रुद्रभेदे ।

अजपद् पु० अजसेव पदं चरणोऽस्य । अजैकपाद्भामके
अजपा स्त्री प्रयत्नेन न जय्या अप्रयत्नोच्चारितत्वात् जप-
कर्म्मणि अच् । श्वासप्रश्वासयोः वह्निगमनागमनाभ्याम्
अक्षरनिष्पादनरूपे जपे, स च हंसः, सोहमित्वाकारस्यैव,

तदाकारमन्त्रे च । “उच्छ्वासैरेव निश्वासैर्हंस इत्यक्षरद्वयम्
तस्मात् प्राणश्च हंसाख्य आत्माकारेण संस्थितः । नाभे-
रच्छ्वासं निश्वासात् हृदयाम्बे व्यवस्थितः । षट्श्वासै
र्भवेत् प्राणः षट् प्रथानाडिकाभता । षट्श्वासात्स्वहोरा-
तलम् जपसंख्याक्रमोमतः । एकविंशतिसाहस्रं षट्शता-
धिकमीश्वरि ! । जपति प्रत्यहं प्राणी सान्द्रानन्दमयीं
पराम् । विना जपेन देवेशि ! जपो भवति मन्त्रिणः ।
अजपेयं ततः प्रोक्ता भवपाशनिहन्तनीति” तन्त्रम् ।

अजपाद् पु० अजस्य पाद इव पादोऽस्य हस्या० न अन्या-
कारलोपः । रुद्रभेदे तद्देवताकत्वात् पूर्वभाद्रपदनक्षत्रे
च । पाच्छब्देन तु समासे अजपादपि उक्तार्थे पु० ।

अजपाल ति० अजान् ऋगान् पालयति पा+णिच्-अण्
इत० । ऋगपालके ।

अजबन्धु पु० अजस्य बन्धुरिव मूर्खत्वात् । अजतल्यमन्दबुद्धौ ।
“सिलाची नाम कानोना अजबन्धुः पिता तवेति” ।

अजभक्ष पु० अजैर्भक्ष्यतेऽसौ भक्ष-कर्म्मणि घञ् इत० ।
(वावुङ् इति) प्रसिद्धे ववरीदृक्ते तत्पत्वं हि अजै-
रतिप्रीतितो भक्ष्यते ।

अजमार पु० अजं मारयति विक्रयार्थं ष्ट-णिच्-अण् उप० ।
(कषाद्) इति अजमांसविक्रयोपजीवे, तत्प्रधानदेशे च ।
भवादौ कुर्वा० ग्य । आजमार्यस्तद्भवादौ ति० ।

अजमोढ पु० अजोमोढः यज्ञे सिक्तः यत्न ब० । (आजमीर)
प्रसिद्धे देशे । राजनि अण् । आजमोढः तद्देशाधिपे
प्रसिद्धतया युधिष्ठिरे ।

अजमुख पु० अजस्य भेषस्य मुखमेव मुखत्वेन कल्पितमस्य ।
दृक्ते प्रजापतौ, तस्य हि शिवद्वेषे मुखेन शिवनिन्दाकरणात्
दक्षयज्ञे शिवाज्ञया वीरभद्रेण तस्मैोत्पाटने कृते पश्चात्
शिवप्रसादने पुनरुत्पादनाय वीरभद्रे नियोजिते अजमुखे-
नैव तन्मुखं कल्पितं तच्च काशीखण्डे विद्यतं यथा । “वीर-
भद्रोऽपि तत् सर्वं सर्वार्थां प्रतिपद्य च । विना दक्षस्य
वदनं यथापूर्वमकल्पयत् । ईश्वरं ये हि निन्दन्ति ते
मूकाः पशवो भ्रुवम् ततो भेषमुखं दक्षं वीरभद्रोऽव्यकल्प
यदिति” ।

अजमोदा स्त्री अजस्य मोद इव मोदो गन्धो यस्याः अजं
मोदयति आनन्दयति मोदि-अण् वा । अजगन्धवत्यां,
वनयमान्याम् यमानीमाले च ।

अजम्भ पु० नास्ति जम्भो दन्तोऽस्य ब० । भेके स्वर्ये च ।
दन्तमूले ति० । अजातदन्ते अवस्थाभेदे च ।